

کمیته‌های حسابرسی؛ فرمایشی یا نمایشی

رضا بهرامی

جهت شمارش و کنترل این کالاها به میان می‌آید. با تخلیه هر بخش کالا از کشتی، شنونده (Auditor) یا همان حسابرس در مسیر تخلیه بار قرار گرفته و کالاها را با تخلیه باربران شنود و ثبت می‌کند تا به مالک اصلی تحویل گردد. طرفین (مالک و ناخدا، یا همان مدیر) این شخص را به عنوان وکیل خود قبول کرده‌اند و نیاز به حضور همه مالکان و صاحبان کشتی و یا کاروان در هر بار تخلیه در شبانه‌روز احساس نمی‌شود؛ زیرا نماینده آنان یا همان حسابرس، حضور کامل دارد. کلمه شنونده با پیشرفت تجارت در صدها سال بعد

کمیته حسابرسی چیست، چگونه و چرا شکل می‌گیرد، و آیا عملکرد آن موجب تقویت نظام راهبری بنگاه می‌گردد؟ در نهایت، آیا برای عملکرد شرکت و جلوگیری از تقلب مفید به فایده خواهد بود؟

پیدایش حسابرس

یک نظر به گذشته‌های دور بازگردید؛ به زمانی که صاحب ثروت، سرمایه و پول خود را به مدیر کاروان و یا ناخدای کشتی سپرده و هم‌اکنون زمان دریافت کالاهای تجاری آنان فرا رسیده و نیاز به امین مستقل

معنای دیگری یافت و به عنوان «حسابرس» در فرهنگ لغات جای خود را باز کرد (امیراصلانی، ۱۳۹۵)

تئوری نمایندگی

تئوری نمایندگی اگر مطرح نباشد، نیاز به هر نوع حسابرس به طور کامل مورد تردید است. با این تعریف بسیار کوتاه، و تجارب کسب شده، با اطمینان می توان عنوان کرد تنها زمانی حسابرسی مصداق عملی و واقعی خود را پیدا می کند که بحث شراکت مالی و یا تجاری مطرح باشد. این مطلب را تمام حسابرسان و اندیشمندان این رشته به درستی دریافته اند که نیاز به استفاده از خدمات حسابرسی تنها زمانی به وجود می آید که تئوری نمایندگی به میان می آید و مالکان سرمایه در یک سو و مدیران حرفه ای در سوی دیگر قرار می گیرند. مالکان سرمایه برای پیشینه سازی سود و داراییهایشان مدیران حرفه ای را به خدمت می گیرند. اگر مالکان سرمایه مدیر کارهایشان باشند و الزام قانونی نیز مطرح نباشد، نیاز به حسابرس وجود نخواهد داشت (امیراصلانی، ۱۳۹۵).

در کشور ما این واقعیت نیز بسیار مشهود است و با کمی دقت متوجه خواهیم شد که خدماتی که حسابرسان عرضه می کنند بیشتر خدمات مالی و مشاوره مدیریت است؛ چرا که سرمایه گذاران خودشان مدیر کارها و یا کارخانه هایشان می باشند.

همانند تمامی کشورهای دیگر که بازارهای آنها توسعه یافته و سرمایه داران تشکیل بورس داده اند، در کشور ما نیز همین روند طی شده است و سرمایه سهامداران به تدریج متمرکز شده و بورس اوراق بهادار توسعه یافته است. در این جا نمی خواهیم به بحث درباره ویژگیهای بازار سهام کشورمان بپردازیم که سرمایه گذاران آن چه کسانی هستند، خصوصی، دولتی یا غیر آن. در اینجا، نکته مهم اثرگذار بودن کمیته های حسابرسی است که باید بررسی شود (بذرافشان، ۱۳۹۵).

ذکر این نکته بسیار ضروری است که پس از نیاز به وجود حسابرس است که نقش کمیته های حسابرسی مطرح می شود؛ چرا که به جهت لزوم کنترل حسابرس و جلوگیری از تحریف و تقلب ایشان بوده که کمیته های حسابرسی و حاکمیت شرکتی در کشورهای پیشرو مطرح و ایجاد گردید است (سجادی و

همکاران، ۱۳۸۵). در نتیجه، اگر استفاده از خدمات حسابرس براساس نیاز واقعی مالکان و صاحبان سرمایه نباشد و استخدام حسابرس تنها بر اساس الزام قوانین و تشریفات قانونی باشد، در پی آن استفاده از خدمات کمیته های حسابرسی نیز به طور کامل تشریفات و بی معنا خواهد بود.

اهمیت مطالب عنوان شده به این جهت است که اگر بخواهیم کمیته حسابرسی واقعی داشته باشیم و نه نمایشی، ابتدا باید دو شرط اساسی وجود داشته باشد: ۱- تئوری نمایندگی مطرح باشد، و ۲- حرفه حسابرسی براساس نیاز واقعی جامعه (نماینده بین مدیران و مالکان سرمایه) به وجود آمده باشد، نه الزامهای قانونی و نمایشی.

انتصاب اعضای کمیته های حسابرسی از بین اعضای غیرموظف هیئت مدیره صورت می گیرد و در بهترین شرایط از مدیران خارج از شرکت انتخاب می شوند (سجادی و همکاران، ۱۳۸۵). نکته بسیار حائز اهمیت دیگر این است که اگر انتصاب و انتخاب اعضای کمیته های حسابرسی توسط هیئت مدیره صورت گیرد، راه را به کل اشتباه رفته ایم؛ زیرا فلسفه وجودی ایجاد کمیته حسابرسی، تقویت حاکمیت شرکتی برای مالکان سرمایه و صاحبان ثروت (سهامداران) است و نه مدیران. در نتیجه، صحیح آن است که انتصاب اعضای کمیته های حسابرسی توسط مالکان و صاحبان بنگاه های اقتصادی صورت پذیرد و انتخاب حسابرسان داخلی توسط هیئت مدیره.

عوامل تاثیرگذار در عملکرد بهینه کمیته های

حسابرسی

عملکرد صحیح کمیته های حسابرسی، از شرایط متعددی تاثیر می پذیرد و این موضوع به نیاز واقعی سرمایه گذاران و یا سهامداران و پذیرش کامل هیئت مدیره و مدیران اجرائی و عملیاتی بستگی خواهد داشت. اگر هیئت مدیره انسجام لازم را نداشته و اعضای غیرموظف که اعضای کمیته حسابرسی از بین آنان انتخاب می شوند نیز مدیران بانفوذ در شرکت نباشند، عملکرد کمیته های حسابرسی با مشکلات بسیار مواجه خواهد بود.

یادآور می گردد در صورتی که حسابرسان داخلی نماینده مدیریت و هیئت مدیره شرکت باشند و کمیته حسابرسی نماینده

جلسه‌های کمیته حسابرسی،
۱۲- در دسترس بودن اعضای کمیته و
سهولت ارتباط کارکنان و مدیران میانی
شرکت با اعضای کمیته،
۱۳- استقلال کامل کمیته حسابرسی و
نبود وجود هرگونه رابطه استخدای و
تجاری با شرکت و یا هیئت‌مدیره.

انتخاب عضو مالی کمیته حسابرسی
از بین کارشناسان باتجربه و با معلومات
رشته حسابداری و حسابرسی از
دیگر عوامل مهم تقویت کمیته‌های
حسابرسی است؛ زیرا کارشناسان
باتجربه و با معلومات مراقب همیشگی
خوشنامی خود می‌باشند.

در این مجال سعی بر آن داشته‌ایم
که بگوئیم تنها تقلید و پیروی از سایرین
و یا تصویب قوانین آمره، به‌خودی‌خود
ممکن نیست موجب تقویت عملکرد
حسابرسی و به‌دنبال آن کمیته‌های
حسابرسی گردد؛ بلکه لازم است ساختار
اقتصادی و نیاز واقعی هر جامعه، قوانین
خاص خود را ایجاد کند.

منابع:

- امیر اصلانی، حامی، نقش اقتصادی
حسابرسی در بازارهای آزاد و بازارهای تحت
نظارت، سازمان حسابرسی، ۱۳۹۵
- بذرافشان، آمنه، اثرگذاری کیفیت کمیته
حسابرسی بر تحقق اهداف کنترل‌های داخلی
حاکم بر گزارشگری مالی، فصلنامه علمی
پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی،
۱۳۹۵، شماره ۵۲، صص ۱۷۱-۱۹۶
- سجادی، سیدحسن، محسن دستگیر، مجتبی
افشار جهانشاهی، ضرورت ایجاد کمیته‌های
حسابرسی صاحبکار، فصلنامه مطالعات
تجربی حسابداری مالی، ۱۳۸۵، شماره ۱۵،
صص ۶۵-۸۶

صاحبان و مالکان سرمایه، کارها و
خدمات ایشان با پیچیدگی‌های خاصی
همراه خواهد بود که بحث درباره آن
فرصت دیگری را طلب می‌کند و نیازمند
تحقیق‌های گسترده است.

عملکرد صحیح و بهینه کمیته‌های
حسابرسی از عوامل بسیار زیادی تاثیر
می‌پذیرد که مهمترین آنها به‌شرح زیر
است:

- ۱- مطرح بودن بحث نمایندگی و تفکیک
مدیران از مالکان و یا سهامداران،
- ۲- نیاز واقعی به وجود و ایجاد کمیته
حسابرسی از طرف مالکان و صاحبان
سرمایه،
- ۳- نبود هرگونه محدودیت کمیته
حسابرسی در دستیابی به مدارک و
اسناد،
- ۴- پذیرش و مقبولیت اعضای کمیته
حسابرسی در میان هیئت‌مدیره و
مدیران عالی‌رتبه شرکت،
- ۵- سطح دانش و خبرگی اعضای کمیته
حسابرسی در امور مالی و حسابداری،
- ۶- عضویت اعضای غیرموظف
هیئت‌مدیره در کمیته حسابرسی،
- ۷- نقش مفید، فعال و موثر اعضای
غیرموظف در هیئت‌مدیره و راهبری
شرکت،
- ۸- شناخت شرکت و مدیران ارشد آن
از اهمیت و جایگاه حسابرسی و نقش
کمیته حسابرسی،
- ۹- نظام‌مند بودن ساختار شرکت و
استقرار کنترل‌های داخلی مؤثر در آن،
- ۱۰- ارتباط خوب و مؤثر حسابرسان
داخلی و مستقل با کمیته حسابرسی،
- ۱۱- تشکیل منظم و به تعداد مناسب

پس از نیاز به

وجود

حسابرس است که

نقش

کمیته‌های حسابرسی

مطرح می‌شود